

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Sluppen
7485 TRONDHEIM

Saksbehandler:
Kiti Gjerstad
Epost:
kiti.gjerstad@forbrukerradet.no

Vår dato:
16.06.2020

Vår referanse:
20/4494 - 2

Deres dato: Deres referanse:

Forbrukerrådets svar på høring av forbud mot enkelte plastprodukter

Forbrukerrådet ønsker med dette å svare på høring om nasjonalt forbud mot enkelte plastprodukter for å overholde krav i EUs direktiv om plastprodukter og Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Generelle betraktninger

Forbrukerrådet støtter de foreslåtte forandringer til produktforskriften om å forby enkelte engangsprodukter av plast. Basert på EU-direktivet 2019/904/EU omfatter omsetningsforbudet en rekke plastprodukter ment for engangsbruk: bomullspinner, bestikk, tallerkener, sugerør, rørepinner til drikkevarer og ballongpinner, samt matbeholdere og drikkevareemballasje/begre av ekspandert polystyren. I tillegg vil det bli forbudt å omsette produkter laget av okso-nedbrytbar plast. Forbrukere er opptatt av miljø, og plast er noe flere peker på som et alvorlig problem. Mange forbrukere er opptatt av å redusere plastforbruket sitt. Likevel er det ofte vanskelig for forbruker å redusere emballasjeavfall i hverdagen. Derfor spiller offentlig reguleringen en viktig rolle.

Forbrukerrådets synspunkter kan oppsummeres slik:

- Forbrukerrådet mener at formålsbestemmelsen i § 2b-1 i nytt kapittel 2b bør gi et bredere formål for reguleringen. Siden plastforsøpling også har negativ innvirkning på innlandsfarvann og jordkvalitet, bør formålet omfatte flere miljøvernmål. Påvirkninger på helse bør også nevnes.
- Forbrukerrådet mener at forbruket bør styres mot ombruksprodukter, bort fra engangsprodukter. Dette bør støttes f.eks. med bruk av avgifter, pantesystemer, og målrettede informasjonskampanjer
- Forbrukerrådet mener at det må sikres at alternative emballasjematerialer ikke medfører økt risiko for at forbrukere eksponeres for mer miljøgifter. Norge bør aktivt jobbe for et nytt regelverk for matkontaktmaterialer i EU som sikrer like strenge regler for bruk av kjemikalier i emballasje, uavhengig av materiale.

1. Formålsbestemmelse

Miljødirektoratet foreslår en formålsbestemmelse i § 2b-1 i nytt kapittel 2b, som de mener angir formålet for reguleringene av plastprodukter i tråd med formålet i direktivet om plastprodukter. Forbrukerrådet synes imidlertid at den foreslåtte formålsbestemmelsen er mer begrenset enn det som inngår i direktivet. Direktivet art. 1 sier følgende:

«The objectives of this Directive are to prevent and reduce the impact of certain plastic products on the environment, in particular the aquatic environment, and on human health, as well as to promote the transition to a circular economy with innovative and sustainable business models, products and materials, thus also contributing to the efficient functioning of the internal market.»

I forslaget til formålsbestemmelse til norsk forskrift står følgende:

«Formålet med dette kapitlet er å forebygge og redusere miljøpåvirkningen fra enkelte plastprodukter, herunder redusere og forebygge marin forøpling og spredning av mikroplast.»

Siden plastforøpling også har negativ innvirkning på vannmiljøet, inkl. innlandsvann, bør formålet omfatte også dette miljøvernmålet. I tillegg til det mener vi at forøpling på land og plastens virkninger på f.eks. jordkvalitet og dyreliv bør inkluderes i formålsbestemmelsen både på EU og nasjonalt nivå. Tross fravær av en bredere inkludering av miljøformål i EU-direktivet, mener vi at den norske forskriften bør inneholde et formål om å redusere plastforøpling på land. I tillegg sier den norske formålsparagrafen ingenting om helse eller bredere samfunnsmessige formål, herunder et skifte mot sirkulærøkonomi. Disse mener vi også er viktig å ha med i en formålsbestemmelse.

2. Flergangsbruk, ikke engangsbruk

Forbrukerrådet ser det som viktig at et forbud mot enkelte engangsprodukter av plast ikke medfører et skifte til engangsprodukter av andre materialer. Et forbud alene vil ikke nødvendigvis lede til at forbrukere tar i bruk flergangsprodukter, men kan også lede til 1:1 endring fra engangsprodukter av plast til engangsprodukter laget av andre materialer. Denne problemstillingen drøftes i notatet utarbeidet av Mepex, som er del av kunnskapsbakgrunnen til Miljødirektoratets forslag. Forbrukerrådet finner det imidlertid beklagelig at det ikke drøftes videre hvordan forbruket kan orienteres mot flergangsprodukter istedenfor engangsprodukter av andre materialer.

I mangel av bindende krav til reduksjon av engangsartikler, er det sannsynlig at engangspplast vil bli erstattet med andre engangsmaterialer. Produksjon, transport og avfallsbehandling av andre materialer – f.eks. papir, papp eller andre fornybare ressurser som bambus, skaper også betydelige mengder CO₂-utslipp. Et forbud mot enkelte engangsprodukter på plast fører ikke alene til at vi tar i bruk mer bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre. Andre tiltak må også til.

3. Kjemikaliebruk i all emballasje må være strengt regulert

Vi mangler i dag et ensartet og gjennomarbeidet regelverk for matemballasje. Mens plast har det mest detaljerte og strengeste regelverket, så har papp og papir, eller trykkfarger som brukes, ingen egen særlovgivning eller klare grenseverdier. Dette gjelder både i EU og i Norge.

EUs rammeforordning for matkontaktmaterialer setter generelle krav for matkontaktmateriale på EU-nivå. Når det gjelder kjemikalier, kreves det at matemballasje *«ikke avgir bestanddeler til næringsmidler i en slik mengde at det kan [–] utgjøre en fare for menneskers helse»*.¹ I tillegg gjelder forordningen om god

¹ Forordning (EF) nr. 1935/2004

framstillingspraksis for materiale og artikler som er ment for å komme i kontakt med næringsmiddel². GMP-forordningen setter krav til kvalitetssikring av produksjonsprosessen og kjemikalier brukt i fremstillingen av matkontaktmaterialer, med generelle krav om at «for trykkfarger [-] bør god fremstillingspraksis særlig ha fokus på at det ikke blir overført stoff til næringsmiddelet».

Utover disse generelle rammebestemmelser er imidlertid kun få materialer, som plast³, regulert mer spesifikt på EU-nivå. Papir og papp, trykkfarger eller lamineringslim er ikke dekket av spesifikke EU-forskrifter.

Miljødirektoratet viser til denne problematikken og skriver «Informasjon fra bransjen tilsier at det til en viss grad er innført plastfrie alternativer som inneholder per- og polyfluorerte stoffer (PFAS) [...] En nyere undersøkelse fra Mattilsynet av matemballasje av papp og papir viser at det var PFAS i 13 av de 35 undersøkte produktene. Undersøkelsen viste også at PFAS ble overført fra papp- og papirproduktene til maten.»

Forbrukerrådet har selv i 2019 fått analysert en rekke matemballasjer av papp- og papir og fargestoffene som ble brukt i disse, som en del av et større europeisk prosjekt. Det ble funnet flere bekymringsfulle stoffer, og i noen tilfeller i store nok konsentrasjoner til at disse kunne blitt trukket fra markedet dersom emballasjen var laget av plast.

Som en del av Farm to Fork -strategien har EU-kommisjonen varslet mulige endringer til regelverket som gjelder matkontaktmaterialer. Forbrukerrådet forventer at norske myndigheter tar en aktiv rolle for å sikre at forbrukere blir beskyttet mot skadelige kjemikalier uavhengig av hvilket materiale emballasjen er laget av. Samtidig vil vi fremheve viktigheten av aktiv markedsovervåkning når forbudet mot engangsplastartikler trer i kraft.

Vennlig hilsen
FORBRUKERRÅDET

Gunstein Instefjord
fagdirektør

Kiti Gjerstad
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke signatur.

² Forordning (EF) nr. 2023/2006

³ Forordning (EF) nr. 10/2011